

Sygn. akt **III AUa 1648/16**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lipca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Małgorzata Woźniak-Zendran (spr.)

Sędziowie: SSA Katarzyna Schönhof-Wilkans

del. SSO Roman Walewski

Protokolant: st.sekr. sąd. Alicja Karkut

po rozpoznaniu w dniu 19 lipca 2017 r. w Poznaniu

sprawy **Z. F.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o rentę rodzinną

na skutek apelacji Z. F. reprezentowanej przez przedstawiciela ustawowego M. F.

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 23 maja 2016 r. sygn. akt VIII U 3537/15

o d d a l a apelację.

del. SSO Roman Walewski	SSA Małgorzata Woźniak-Zendran	SSA Katarzyna Schönhof-Wilkans
-------------------------	--------------------------------	--------------------------------

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 października 2015r., znak (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P., działając na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015r., poz. 748 ze zm.) odmówił Z. F. prawa do renty rodzinnej po zmarłej E. F..

Odwołanie od tej decyzji złożyła Z. F.. W uzasadnieniu odwołania wskazała, iż zmarła pobierała rentę socjalną, co jej zdaniem uzasadnia przyznanie jej renty rodzinnej. Powołała się także na zasadę państwa prawa oraz zasadę współzycia społecznego, dla uzasadnienia przyznania prawa do renty rodzinnej.

Sąd Okręgowy w Poznaniu, Wydział VIII Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 23 maja 2016r., w sprawie VIII U 3537/15 oddalił odwołanie Z. F. od powyższej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, iż Z. F. urodziła się w dniu (...) i jest córką E. F. ,zmarłej w dniu 14 kwietnia 2015r. w wieku 35 lat.

W dniu 9 września 2015r. Z. F. reprezentowana przez ojca M. F. ,wystąpiła z wnioskiem o rentę rodzinną.

E. F. pobierała rentę socjalną. W chwili śmierci nie posiadała prawa do emerytury, ani prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy ,jak również nie spełniała warunków wymaganych do uzyskania jednego z tych świadczeń.

E. F. w chwili śmierci legitymowała się okresem składkowym wynoszącym 1 miesiąc i 25 dni oraz nieskładkowym wynoszącym 19 dni (po ograniczeniu do 1/3 udowodnionych okresów składkowych). Łącznie okres składkowy i nieskładkowy zmarłej wyniósł 2 miesiące i 14 dni w dziesięcioleciu przed jej śmiercią ,tj. od 14 kwietnia 2005r. do 14 kwietnia 2015r.

Zmarła nie posiadała 25 lat okresów składkowych za cały okres podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiotem sporu między stronami było czy E. F. w chwili śmierci spełniała warunki wymagane do uzyskania świadczenia rentowego z tytułu niezdolności do pracy bądź emerytalnego.

Zgodnie bowiem z art. 65 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2015 poz. 748 ze zm.)- renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Na mocy art. 67 ust. 1 ustawy ,do renty rodzinnej uprawnieni są następujący członkowie rodziny spełniający warunki określone w art. 68-71:

- 1) dzieci własne, dzieci drugiego małżonka oraz dzieci przysposobione;
- 2) przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletności wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, z wyłączeniem dzieci przyjętych na wychowanie i utrzymanie w ramach rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka;
- 3) małżonek (wdowa i wdowiec);
- 4) rodzice.

2. Za rodziców w rozumieniu ustawy uważa się również ojczyma i macochę oraz osoby przysposabiające.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

2. Jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Sąd Okręgowy podkreślił ponadto, iż renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje - zgodnie z art. 57 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej - ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki:

- 1) jest niezdolny do pracy;
- 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy;

3) niezdolność do pracy powstała we wskazanych w tym przepisie okresach albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpiezonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiety lub 25 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Zgodnie z brzmieniem art. 58 ust. 1 warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej:

- 1) 1 rok - jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat;
- 2) 2 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat;
- 3) 3 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat;
- 4) 4 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat;
- 5) 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat.

2. Okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy; do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej.

3. Jeżeli ubezpieczony nie osiągnął okresu składkowego i nieskładkowego, o którym mowa w ust. 1, warunek posiadania wymaganego okresu uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony został zgłoszony do ubezpieczenia przed ukończeniem 18 lat albo w ciągu 6 miesięcy po ukończeniu nauki w szkole ponadpodstawowej, ponadgimnazjalnej lub w szkole wyższej oraz do dnia powstania niezdolności do pracy miał, bez przerwy lub z przerwami nieprzekraczającymi 6 miesięcy, okresy składkowe i nieskładkowe.

4. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do ubezpiezonego, który udowodnił okres składkowy, o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Sąd I instancji wskazał, że odwołująca Z. F. urodziła się w dniu (...) i była córką zmarłej E. F., a zatem spełnia warunki z art. 68 ust. 1 pkt 1 i art. 67 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Podkreślono jednak, iż zmarła w dniu 14 kwietnia 2015r. E. F. nie była uprawniona do renty z tytułu niezdolności do pracy, ponieważ nie posiadała w chwili śmierci wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego określonego w art. 57 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 58 ust. 1 i 2 ustawy, tj. 5 letniego okresu składkowego i nieskładkowego przypadającego w dziesięcioleciu przed datą śmierci odwołującej, która w chwili śmierci miała ukończone 35 lat.

Sąd Okręgowy wskazał, że zmarła nie spełniała także warunku z art. 58 ust. 4 ww. ustawy. Nie posiadała bowiem 25 lat okresów składkowych, co umożliwiłoby jej nabycie uprawnienia do renty z tytułu niezdolności do pracy niezależnie od niespełnienia warunku posiadania 5 letniego okresu składkowego i nieskładkowego w dziesięcioleciu przed datą śmierci.

E. F. nie spełniała również warunków do przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 24 ww. ustawy o emeryturach i rentach z FUS, bowiem w dacie śmierci nie miała ukończonych 67 lat.

W konsekwencji Sąd I instancji uznał, że zmarła E. F. w chwili śmierci nie spełniała warunków wymaganych do uzyskania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy lub do emerytury, a zatem nie został spełniony wymóg z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 2015 poz. 748).

Odnosząc się do argumentów przedstawiciela ustawowego odwołującej, który twierdził, że przyznanie jej renty powinno nastąpić w oparciu o zasady współżycia społecznego oraz zasadę demokratycznego państwa prawa, Sąd I instancji wskazał, że pierwsza z tych zasad została wymieniona w art. 5 kodeksu cywilnego i nie odnosi się do prawa ubezpieczeń społecznych, które mimo, iż odwołania od decyzji wydanych na jego podstawie są rozpatrywane w postępowaniu cywilnym, nie należy do dziedziny prawa cywilnego, lecz prawa administracyjnego. Odnosząc się do zasady demokratycznego państwa prawa Sąd Okręgowy uznał, że istnieje ona w ścisłym związku z zasadą legalizmu, która nakazuje sprawowanie władzy, w tym wydawanie decyzji administracyjnych, jedynie na podstawie przepisów prawa i w ich zakresie, ograniczając uznaniowość w przyznawaniu świadczeń. Prawo ubezpieczeń społecznych cechuje się znacznym formalizmem, co ogranicza możliwość przychylenia się do żądania wyrażonego w odwołaniu.

W rezultacie Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie wnioskodawczynie.

Apelację od powyższego wyroku wniosła Z. F., reprezentowana przez przedstawiciela ustawowego M. F., zaskarżając go w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi odwołująca zarzuciła:

1. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, dokonanej wybiórczo, wbrew zasadom logiki i doświadczenia życiowego, polegającej na pominięciu dla oceny zasadności stanowiska odwołującej, treści zeznań przedstawiciela ustawowego oraz wyprowadzeniu błędnych wniosków ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i stanu sprawy,
2. błędne ustalenie stanu faktycznego sprawy i uznanie, że Z. F. nie przysługuje świadczenie rentowe po zmarłej matce E. F., co było wynikiem nieuwzględnienia zarówno sytuacji życiowej odwołującej, jak i jej matki, a co w konsekwencji skutkowało wyrokiem oddalającym odwołanie.

Mając na uwadze powyższe, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie Z. F. prawa do renty rodzinnej po zmarłej matce E. F..

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Sąd odwoławczy uznaje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i w pełni podziela dokonaną na ich podstawie ocenę prawną zasadności odwołania Z. F.. Wbrew zarzutom apelującej, Sąd Okręgowy przeprowadził staranne postępowanie dowodowe, w oparciu o które poczynił trafne ustalenia faktyczne oraz wywiódł wnioski w pełni uprawnione wynikiem tego postępowania, nie wykraczając poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów, wynikające z przepisu art. 233 k.p.c.

Dokonana subsumcja ustaleń faktycznych do mających zastosowanie przepisów prawa materialnego, nie budzi zastrzeżeń Sądu Apelacyjnego.

Przedmiotem sporu w sprawie było uprawnienie Z. F. do renty rodzinnej po zmarłej matce E. F.. Odwołująca swoje prawo do renty rodzinnej wywiodła z przepisów ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r., nr 1440).

Zgodnie tymczasem z treścią art. 65 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r., nr 1440), renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Renta rodzinna jest zatem świadczeniem pochodnym świadczenia, jakie przysługiwałoby osobie zmarłej, dlatego też w pierwszej kolejności rozpoznaniu podlega spełnienie przesłanek przez osobę zmarłą, a brak uprawnień osoby zmarłej do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, pociąga za sobą również brak uprawnień członków rodziny do renty rodzinnej po ubezpieczonym. Dochodzone świadczenie nie jest bowiem świadczeniem przyznawanym z uwagi na potrzeby, nawet najbardziej uzasadnione, ale świadczeniem zależnym od okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne.

Inaczej mówiąc, prawo do renty rodzinnej nie przysługuje potomstwu osoby zmarłej, która w chwili śmierci nie była uprawniona do świadczenia z ZUS, ani też nie spełniała warunków do ich przyznania (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 lipca 2012r., III UK 134/11).

Odnosząc powyższe uwagi do okoliczności rozpoznawanej sprawy stwierdzić należy, że w sytuacji, gdy zmarła E. F. w dacie śmierci nie miała ustalonego prawa do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, udokumentować należało warunki stażu ubezpieczeniowego wymagane dla przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, a to wynikający z art. 58 ust. 1 pkt 5 -pięcioletni okres składkowy i nieskładkowy, przypadający w dziesięciolecie przed dniem śmierci, przy jednoczesnym ustaleniu, że niezdolność do pracy powstała nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów lub też dwudziestopięcioletni okres składkowy i nieskładkowy, przypadający na przestrzeni całego życia, który jest wystarczający, jeżeli u uprawnionego ustalono całkowitą niezdolność do pracy.

Okolicznością natomiast poza sporem było w niniejszej sprawie, iż E. F. w chwili śmierci legitymowała się okresem składkowym wynoszącym 1 miesiąc i 25 dni oraz nieskładkowym wynoszącym 19 dni. Łącznie okres składkowy i nieskładkowy zmarłej wyniósł 2 miesiące i 14 dni w dziesięciolecie przed jej śmiercią, tj. od 14 kwietnia 2005r. do 14 kwietnia 2015r. Zmarła nie posiadała też 25 lat okresów składkowych za cały okres podlegania ubezpieczeniom społecznym.

Wbrew twierdzeniom zawartym w wywiedzionej apelacji - nie można zatem pomijać ,wymaganej dla przyznania prawa do renty rodzinnej dla dzieci zmarłego, zgodnie z art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS – przesłanki określonego statusu żywiciela w dacie śmierci. Status ów wyraża się ustalonym prawem do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, względnie spełnianiem wymogów do uzyskania jednego z tych świadczeń.

Poza oceną Sądu pozostają przy tym przyczyny zbyt krótkiego stażu ubezpieczeniowego zmarłego rodzica- nawet jeśli taką przyczyną był wyłącznie stan zdrowia zmarłego rodzica, który uniemożliwił mu podjęcie pracy, tak jak to było w niniejszej sprawie.

Ustawodawca takiej możliwości bowiem nie przewidział, a jak trafnie podkreślił Sąd Okręgowy- przepis art.5 kc i klauzula generalna zasad współżycia społecznego, nie znajduje z woli ustawodawcy, zastosowania w niniejszej sprawie.

Dodatkowo wskazać jedynie można , iż zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie stanowiskiem przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter przepisów prawa publicznego, a zatem dla złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się art. 5 k.c. Tym samym Sąd pierwszej instancji prawidłowo nie ocenił sytuacji ubezpieczonej przez pryzmat klauzul generalnych z przepisu art. 5 k.c. (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2011r. III UK 214/10, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 21 sierpnia 2013r. III AUa 1772/12, wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 20 maja 2010r., III AUa 3616/09).

Podkreślić natomiast należy, iż prawo Z. F. do renty rodzinnej byłoby prawem pochodnym - w stosunku do uprawnień E. F. do renty z tytułu niezdolności do pracy, a zatem brak uprawnień matki do renty z tytułu niezdolności do pracy ,pociąga za sobą również brak uprawnień jej córki do renty rodzinnej po niej, ponieważ świadczenie to nie jest świadczeniem przyznawanym z uwagi na potrzeby, nawet najbardziej uzasadnione, uprawnionego członka rodziny zmarłego, ale jest świadczeniem zależnym od okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (art. 65 cyt. ustawy).

Wskazać stanowczo należy, że dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy nie miał żadnego znaczenia fakt pobierania przez zmarłą renty socjalnej, albowiem wśród przesłanek wymienionych w art. 65 ust. 1 przedmiotowej ustawy, to świadczenie, nie zostało w ogóle wymienione, jako warunkujące przyznanie prawa do renty rodzinnej.

Jak już bowiem wskazano powyżej, prawo do renty rodzinnej przysługuje jedynie uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy lub emerytury lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń, a zatem osoby, która legitymowała się określonym stażem ubezpieczeniowym, z którego po jej śmierci mogą skorzystać uprawnieni członkowie jej rodziny.

Z podanych przyczyn brak jest podstaw faktycznych i prawnych do uwzględnienia apelacji, która w oparciu o powołane wyżej przepisy, podlega oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

del. SSO Roman Walewski SSA Małgorzata Woźniak-Zendran SSA Katarzyna Schönhof-Wilkans